

Tarkastusvaliokunta

Eduskunnan tilintarkastajien tilintarkastuskertomus Valtiontalouden tarkastusviraston tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta ja kirjanpidosta sekä hallinnosta vuodelta 2020

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunnan tilintarkastajien tilintarkastuskertomus Valtiontalouden tarkastusviraston tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta ja kirjanpidosta sekä hallinnosta vuodelta 2020 (K 12/2021 vp): Asia on saapunut tarkastusvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- puheenjohtaja Veijo Niemi, Eduskunnan tilintarkastajat
- KHT, JHTT Ari Lehto, BDO Oy
- johtaja Tuula Sandholm, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- suunnittelupäällikkö Jenni Leppälahti, Valtiontalouden tarkastusvirasto
- puheenjohtaja Sami Vuorinen, Eduskunnan akavalaiset ry
- puheenjohtaja Leena Kerkelä, Eduskunnan virkamiesyhdistys ry
- puheenjohtaja Timo Oksanen, Valtiontalouden tarkastusviraston virkamiesyhdistys ry

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Valiokunnan aiempi työ asiassa

Tarkastusvaliokunnan Valtiontalouden tarkastusviraston taloudenhoitoa koskeva mietintö valmistui kesäkuussa 2021 (TrVM 2/2021 vp). Valiokunnan työ kohdistui sisäiseen valvontaan ja riskienhallintaan sekä hyvän hallinnon periaatteiden ja asiaa koskevien säännösten noudattamiseen tarkastusvirastossa. Valiokunnalla oli tätä työtä tehdessään käytössä eduskunnan tilintarkastajien huhtikuussa 2021 teettämä erityistarkastus. Valiokunta on perehtynyt erityistarkastuksen tuloksiin ja sisällyttänyt huomioitaan kyseiseen mietintöön. Eduskunnan tilintarkastajien tarkastusvirastoa koskeva tilintarkastuskertomus vuodelta 2020 on tämän ajankohdan jälkeen tullut valiokuntaan mietinnön laatimista varten.

Valiokunta katsoo tärkeäksi vielä korostaa, mikä on tarkastusvaliokunnan toimiala ja tehtävät tarkastusvirastoa koskien ja mitkä asiat puolestaan kuuluvat virastolle itselleen. Näitä asioita on yksityiskohtaisemmin käsitelty valiokunnan mietinnössä (TrVM 2/2021 vp).

Valiokunnan mietintö TrVM 7/2021 vp

Valtiontalouden tarkastusvirasto toimii perustuslain mukaan eduskunnan yhteydessä, ja sille on turvattu toiminnallinen riippumattomuus. Tarkastusvaliokunnan toimialaan tarkastusviraston osalta kuuluu viraston taloudenhoidon valvonta, ja virasto on tilivelvollinen eduskunnalle julkisten varojen käytöstään samojen periaatteiden mukaisesti kuin hallitus on tilivelvollinen eduskunnalle. Tarkastusvaliokunnan valtion taloudenhoidon valvontatehtävään ei kuulu tarkastusviraston tai minkään muun valtion viraston, laitoksen, ministeriön tai valtionyhtiön operatiivinen johtaminen.

Tarkastusvirasto päättää itse omien prosessiensa mukaisesti työsuunnitelmastaan, tarkastustoimintansa kohdentamisesta sekä tarkastusten ajoittamisesta ja suorittamistavasta. Näin ollen päätökset viraston painopisteistä, aiheiden valinnasta, tarkastusten toteuttamistavoista ja toiminnan resursseista kuuluvat virastolle itselleen.

Valiokunta perehtyy useamman kerran vuodessa tarkastusviraston työhön, kun sen käsittelyyn tulee viraston eduskunnalle valtiopäiväasiana antamia kertomuksia mietinnön laatimiseksi. Tuolloin valiokunnalla on mahdollisuus arvioida tarkastusviraston tekemää työtä, johtopäätöksiä ja hyötyjä eduskunnan parlamentaariselle valvonnalle. Valiokunnan viraston taloudenhoidossa havaitsemien ja esiintuotujen epäkohtien kuntoon saattaminen on viraston itsensä tehtävä, ja valiokunta jälkiseuraa ja arvioi, ovatko tehdyt toimet riittäviä.

Tilintarkastuskertomus vuodelta 2020

Eduskunnan tilintarkastajien Valtiontalouden tarkastusviraston tilinpäätöksestä, toimintakertomuksesta, kirjanpidosta ja hallinnosta vuodelta 2020 antaman tilintarkastuskertomuksen johdosta tarkastusvaliokunta toteaa, että tilintarkastus on suoritettu hyvän tilintarkastustavan mukaisesti. Hyvä tilintarkastustapa edellyttää, että tilintarkastuksella hankitaan kohtuullinen varmuus siitä, onko tilinpäätöksessä tai toimintakertomuksessa olennaista virheellisyyttä, ja siitä, ovatko pääjohtaja ja hallintojohtaja syyllistyneet tekoon tai laiminlyöntiin, josta saattaa seurata vahingonkorvausvelvollisuus virastoa kohtaan, taikka rikkoneet Valtiokonttorin määräyksiä, talousarvioasetusta tai viraston taloussääntöä. Hallinnon tarkastuksessa on selvitetty viraston johdon toiminnan lainmukaisuutta.

Koska tarkastusvirasto oli ollut vuoden 2020 lopusta alkaen negatiivisen mediajulkisuuden kohteena ja esille oli nostettu viraston pääjohtajan valtion varojen käyttöön liittyviä epäkohtia, eduskunnan tilintarkastajat teettivät huhtikuussa 2021 erityistarkastuksen tarkastusviraston pääjohtajan ja muun ylimmän johdon matka-, edustus- ja hankintakuluista vuodesta 2020 lähtien. Vuodelta 2020 antamassaan tilintarkastuskertomuksessa tilintarkastajat kiinnittivät huomiota myös Keskusrikospoliisin käynnissä olevaan esitutkintaan sekä tarkastusvaliokunnan viraston taloudenhoitoa koskevaan selvitykseen. Tilintarkastuskertomuksen mukaan esitutkinnan ja meneillään olevan selvityksen sekä erityistarkastuksen havaintojen perusteella tulee jatkossa käsitellä tarpeet Valtiontalouden tarkastusviraston sisäiseen valvontaan, sisäisiin sääntöihin ja ohjeisiin sekä hyväksymismenettelyihin kohdistettavien kehittämistoimenpiteiden osalta.

Tarkastusvirastolle myönnettiin vuodelle 2020 toimintamenoihin 15,8 miljoonaa euroa (15,7 miljoonaa euroa vuonna 2019). Toimintamenoihin käytettiin 13,1 miljoonaa euroa. Toiminta-

Valiokunnan mietintö TrVM 7/2021 vp

menomomentilta siirtyi seuraavalle vuodelle 2,7 miljoonaa euroa, joka on hieman edellisen vuoden siirtyvää erää suurempi.

Vuonna 2020 tarkastusviraston toiminnan kulut olivat 15,7 miljoonaa euroa. Laskua edelliseen vuoteen oli 0,1 prosenttia. Suurin kuluerä oli henkilöstökulut, 12,3 miljoonaa euroa, jotka kasvoivat yhden prosentin. Henkilöstökulujen jälkeen seuraavaksi suurimmat kuluerät olivat palveluiden ostot (2,2 miljoonaa euroa; kasvua 8,8 prosenttia) ja vuokrat (0,6 miljoonaa euroa; laskua 7,7 prosenttia). Toiminnan tuottoja tarkastusvirastolla oli 720 euroa.

Vuoden 2020 lopussa tarkastusviraston palveluksessa olevan henkilöstön määrä oli 146 (vuoden 2019 lopussa 146).

Valiokunta pitää hyvänä, että tarkastusvirastossa on ryhdytty kehittämistoimiin viraston taloudenhoitoa käsitelleen tarkastusvaliokunnan mietinnön (TrVM 2/2021 vp) sekä eduskunnan tilintarkastajien keväällä 2021 teettämän erityistarkastuksen johdosta. Asiantuntijakuulemisen mukaan tavoitteena on, että viraston toimintatavat ovat jatkossa kaikilta osin linjassa valtionhallinnossa yleisesti sovellettavien määräysten ja ohjeiden kanssa. Tarkoituksena on mm. parantaa hankintaosaamista, tiukentaa matkustuskäytäntöjä, alkaa säännöllisesti valvoa virkamatkoista kertyvien kanta-asiakaspisteiden käyttöä sekä tarkistaa menon hyväksymiseen liittyvät menettelut.

Viraston tarkoituksena on vastedes kohdistaa resursseja nykyistä enemmän tarkastus- ja valvontatyöhön. Viraston tavoitteena on käyttää kokonaisresursseista 50 % tarkastus- ja valvontatyöhön. Vuonna 2020 mainittuun työhön käytettiin 40 htv, vuonna 2019 42 htv ja vuonna 2018 48 htv.

Virastossa on parhaillaan käynnissä myös uuden johtamismallin arviointi. Arvioinnissa tuotetaan analyysi viraston johtamisjärjestelmästä sekä keskeisistä toimintaa ohjaavista periaatteista ja käytännöistä. Valiokunta toteaa, että se jatkossa seuraa kaikkien edellä mainittujen tarkastusviraston kehittämistoimien etenemistä sekä lisäksi viraston henkilöstön työhyvinvoinnin tilaa. Valiokunta viittaa aiemmin (TrVM 2/2021 vp) lausumaansa: "Viraston tuloksellisen toiminnan kannalta on tärkeää, että veronmaksajien puolesta valtion varojen käytön laillisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden tarkastajana työtä tekevä tarkastusviraston henkilöstö on ammattitaitoinen ja motivoitunut ja että virastossa vallitsee avoin ja toisiaan kunnioittava toimintakulttuuri. Henkilöstöllä on myös oikeus hyvään johtamiseen."

Lopuksi valiokunta toteaa, että eduskunnan tilintarkastajien lausunnon mukaan tilinpäätös ja toimintakertomus antavat viraston tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat yhdenmukaisia, kun otetaan huomioon myös tässä mietinnössä aiemmin esitetyt erityistarkastuksen havainnot.

Valiokunnan mietintö TrVM 7/2021 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Tarkastusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 12/2021 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 21.10.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Marko Kilpi kok
jäsen Pauli Kiuru kok
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Veijo Niemi ps
jäsen Johanna Ojala-Niemelä sd
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Pia Viitanen sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Heidi Silvennoinen
tarkastusneuvos Arto Mäkelä